

Lausunto

7.10.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Viite: kirjallinen lausuntopyyntö 1.10.2024

Teema: Ammatillinen koulutus (luvussa 29.20) sekä jatkuvan oppimisen ja aikuiskoulutuksen mahdollisuudet

Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Ammatilliset koulutuksen leikkaukset heikentävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ja ammattitaitoisen työvoiman saantia elinkeinoelämän palvelukseen

Monella alalla ja paikkakunnalla ammatillisen koulutuksen tarve kasvaa, ja oppivelvollisuuden nosto on tuonut lisää haasteita koulutuksen järjestäjille. E erityisen tuen opiskelijoiden määrä on kasvanut viime vuosina. Pelkona on lisäksi opetushenkilöstön määrän väheneminen leikkausten seurauksena.

Ajatus siitä, että leikkaukset toista tutkintoa suorittavien (jatkuva oppiminen!) osalta voitaisiin kohdentaa vain tähän ryhmään ei ole enää ammatillisen koulutuksen osalta mahdollista. Rahoitus on yleiskatteellista ja ammatillisen koulutuksen reformin myötä myös toisen tutkinnon suorittajat opiskelevat pääosin samoissa ryhmissä yhteishaun opiskelijoiden kanssa. Näin rahoitus valuu suurelta osin nyt suunniteltujen leikkausten kompensointiin perustutkintokoulutuksessa.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat suurelta osin alalletututkintoja. Ne ovat monelle myös se ensimmäinen tutkinto. Näissä leikkaukset on mahdollista kohdistaa perustutkintokoulutusta paremmin aikuisiin. Valitettavasti suunnitellut rahoituskerrointen heikennykset vievät pohjan monen tutkinnon osalta koulutuksen laadukkaaseen toteutukseen.

Jatkuvan oppimisen osalta tutkintoa pienempien koulutusten (esim. tutkinnon osat) varaan lasketaan talousarvioesityksessä liian paljon. Nyt kun aikuiskoulutustuki on lakkautettu uuden ammatin tai uuden osaamisen hankkiminen tutkinnonosatasolla ei mahdollistu. Työnantajapuolella ei ole laajassa mitassa halua tai valmiutta osallistua tällaisten koulutusten kustannuksiin.

AO ry katsoo, että edellä esitetyn perusteella jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ollaan kaventamassa merkittäväällä tavalla

Laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän koulutuksen turvaaminen ei leikkausten valossa onnistu

Työelämän osaamisvaatimukset ja erityisosaaminen lisääntyvät edelleen tulevaisuudessa. Ammattiin kasvaminen edellyttää laadukasta opetusta - riittävää määrää opettajan antamaa lähiopetusta. Tämä koskee myös toisen tutkinnon suorittamista ja on edellytys jatkuvan oppimisen toiminnalle.

Jo tällä hetkellä koulutuksen järjestäjät eivät pysty järjestämään opetusta asetuksen (A583/2021 10 a §) vaatimuksen mukaisesti. Opiskelijoiden työelämäjaksoilla saaman opetuksen ja ohjauksen määräksi kirjataan ohjausta esimerkiksi päivien lukumäärän mukaan sopivaksi katsottu tuntimäärä täysin riippumatta siitä, saavatko opiskelijat kyseisinä päivinä ohjausta tai kuinka paljon he sitä saavat. Oma ongelma on syntynyt myös siitä, että jo nyt opiskelijoiden työelämäjaksoja on täytynyt pidentää, jotta asetuksen mukaiseen tuntimäärään voitaisiin päästä. Elinkeinoelämän viesti on ollut, että työpaikoille tulee nyt entistä enemmän ”harjoittelijoita”, jotka eivät ole saaneet oppilaitoksesta riittäviä valmiuksia siirtyä työelämään hankkimaan osaamista.

Opiskelijoiden oikeus erityiseen tukeen heikkenee

Ammatilliseen koulutukseen hakeutuu runsaasti erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita. Opiskelijat ovat jatkossa eriarvoisessa asemassa riippuen koulutuksen järjestäjien taloudellisesta tilanteesta ja arvovalinnoista, jos erityisen tuen rahoituskerroin poistetaan rahoitusmallista. Suunniteltu opiskelijoiden lähtötasoon perustuva erityisen tuen rahoitusmalli sulkee automaattisesti pois osan erityisen tuen tarpeen aiheuttavista tekijöistä (esim. psyykkiset ja sosiaaliset haasteet). Mallista on tulossa helposti säädeltävä laskentaperuste, joka ei perustu opiskelijoiden todelliseen tuen tarpeeseen, eikä näin vastaa opiskelijan oikeuteen saada riittävää tukea.

Työllistyminen ja jatko-opintoihin pääsy vaikeutuvat

Talousarvioesityksessä lähdetään siitä, että uudella rahoitusmallilla saavutetaan merkittävästi parempi tutkintoon valmistuvien työllistyminen ja jatko-opintoihin hakeutuminen, kun niiden painoarvoa rahoituksessa kasvatetaan. Tämä ei AOn näkemyksen mukaan tule mahdollistumaan. Leikkaukset itsessään ja erityisesti toisen tutkinnon suorittajiin sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin kohdistuessaan tulevat heikentämään ammattitaitoisen työvoimaan saantia.

Hallituksen tavoitteena on lisätä korkeakoulutettujen määrää. Lukioväylän kautta tämä ei onnistu. Opetuksen määrän väheneminen kohdistuessaan yhteisiin tutkinnon osiin tulee entistään heikentämään ammattiin opiskelevien opiskelijoiden mahdollisuuksia ja motivaatiota hakeutua jatko-opintoihin. Näin mallista syntyy uusi rahoituksen leikkuri

Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry esittää suunniteltujen leikkausten peruuttamista.

Helsingissä 7.10.2024

Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry

Tapio Lindfors
AO ry:n 1. varapuheenjohtaja vastuualueena
AO ry:n koulutuspoliittinen työryhmä

Tuija Mäntsälä
AO ry:n puheenjohtaja